

Öster Malma 2023-11-13

Yttrande över PM Regeringsuppdrag att uppdatera riktlinjer (så kallade tumregler) för skydds jakt efter varg, ärendenummer NV-00920-23

Svenska Jägareförbundet, nedan kallat förbundet, lämnar härmed synpunkter på regeringsuppdrag att uppdatera riktlinjer (så kallade tumregler) för skydds jakt efter varg.

Allmänna synpunkter

Dagens tumregler syftar till att försöka definiera vad som är en problemindivid utifrån antal angrepp under en viss tidsperiod medan lagstiftningen utgår från att skyddsjakten ska förhindra allvarlig skada, se Jaktförordningen 23a § p3. Det är således själva skadan som ska bedömas, inte om den orsakas av särskilda problemindivider. Genom att till exempel ange hur många angrepp på hund som krävs för att kunna medge skydds jakt har man helt bortsett från allvaret i själva skadan som det enskilda angreppet orsakat eller riskerar att orsaka. Förbundet menar att skadan inte enbart ska utgå från skadan på själva hunden utan även hur angreppet påverkar möjligheten att bedriva meningsfull jakt och nå viltförvaltningens andra samhällliga mål som till exempel viltstammar i balans med betesresursen. Konsekvensen av framför allt dödliga angrepp på jakthundar är att hundanvändningen i det närmaste upphör. Skadan är således betydligt större än värdet av själva hunden. Angrepp på tamdjur leder på samma sätt ofta till stora följdskador och risk för att verksamhet måste upphöra som inte bara kopplas till värdet av det enskilda tamdjuret.

Förbundet menar att det är viktigt att Naturvårdsverket överväger att helt slopa dagens synsätt. I stället bör Naturvårdsverket tydligare försöka definiera vad som är att betrakta som allvarlig skada inklusive följdskador som följer av att verksamhet riskerar att upphöra. Förbundet menar att det är det som kan underlätta möjligheten till skydds jakt och som ligger i regeringsuppdraget.

Att som idag ställa krav på ett visst antal angrepp för att kunna bevilja skydds jakt, utan att ta hänsyn till hur allvarlig själva skadan är, saknar således enligt vår mening juridisk grund.

Art- och habitatdirektivets artikel 16.1.b ordalydelse, motsvarande Jaktförordningens 23a §, anger några exempel på skador på "egendom", detta ska dock inte ses som en komplett lista utan endast som exempel. Naturvårdsverkets tolkning har varit att detta inte innefattar predation på vilt då ingen äger viltet. Förbundet menar att detta är fel. Visserligen äger ingen viltet, men ingen äger heller fiskarna i sjöar och hav. Därför är det följdriktigt inte heller fisken utan fiske som kan skyddas med stöd av direktivet. Äganderätten och jakträtten är grundlagsskyddade rättigheter enligt Regeringsformen och Europakonventionen, precis som fiskerätten. På samma sätt som fiske räknas upp borde därför allvarlig skada på jakträtten/jaktutövningen kunna anges som skäl för undantaget från fredning. Jakträtten är en del av en fastighets näringsverksamhet precis som fiskerätten. Det förefaller synnerligen ologiskt att skilja på dessa båda i grundlagen fastställda rättigheter när båda är att betrakta som egendomsskydd. Egendomsskyddet innebär att ingen ska behöva avstå sin egendom till det allmänna eller någon enskild. Jakträtten är knutet till markägandet och kan sägas härstamma från egendomsskyddet.

Svenska Jägareförbundet

Som exempel skulle en alltför stor lodjursstam kunna innebära att rådjursstammen minskar till så låga nivåer att den inte längre är jaktbar. En alltför stor predation på rådjur skulle således kunna ses som en allvarlig skada på egendom, d v.s. den grundlagsskyddade jakträtten. Ännu tydligare blir det i fråga om vargens predation på älg då stammens storlek balanseras utifrån samhälleliga mål. En tät vargstam med krympande revirstorlekar kommer att innebära stora ekonomiska förluster på fastighetens avkastning via jakträtten. Förbundet menar därför att en hög predation på till exempel klövvilt som leder till att avkastningen via den grundlagsskyddade jakträtten kraftigt begränsas är att ses som en allvarlig skada. Naturvårdsverket bör därför överväga att tydliggöra att kraftig påverkan på lokala viltstammar och försvårade möjligheter att bedriva jakt i sig kan utgöra grund för skydds jakt.

Kammarrätten har i dom mål nr 1935-22 angett att inte enbart antalet angrepp på hund eller tamdjur ska utgöra grund för när skydds jakt kan medges utan även hur hundanvändningen ser ut och påverkas av vargförekomst och konsekvenser av fullbordade angrepp. Detta är något som förbundet framfört i många år. Förbundet delar däremot inte Kammarrättens bedömning att det i sådan fall då sådana uppgifter inte finns krävs att det aktuella rovdjuret är mer benägen att angripa hundar eller tamdjur oftare än genomsnittsvargen. Förbundet menar, som angetts ovan, att det är skadan i sig som ska bedömas, inte vargens benägenhet att angripa hund eller andra tamdjur. Konsekvensen av Kammarrättens förhållningsätt blir att ju större generell benägenhet en rovdjursart har att angripa tamdjur, desto allvarligare skada måste den enskilde acceptera. Förbundet anser att det är viktigt att riktlinjerna tydliggör vad som är lagstiftarens mening. Det är inte att peka ut problemindivider utan i stället att förhindra allvarlig skada.

Hundar är familjemedlemmar där den ekonomisk kompensation för skadad eller dödad hund som samhället erbjuder inte täcker kostnaden men framför allt inte den känslomässiga kostanden. Angrepp på hundar kan aldrig jämföras med skador på tamdjur som till exempel får. Tamdjursägare har givetvis känslomässiga band till sina djur, men till exempel får är trots allt djur som ska slaktas och ätas upp. Förbundet menar därför att angrepp som leder till att hundar dödas alltid är att betrakta som allvarlig skada som bör möjliggöra skydds jakt. En meriterad jakthund kan betinga ett sexsiffrigt värde. Utöver hundens värde förlorar ägaren möjligheten till jakt då det tar minst två år att införskaffa och träna upp en ny jakthund.

Svar på Naturvårdsverkets frågor

Med idag gällande jaktlagstiftning, under vilka omständigheter bedömer ni att skydds jakt skulle kunna beviljas:

- efter ett eller enstaka angrepp på tamdjur (får)?

Förbundet menar på samma sätt som för hund att bedömningen av hur allvarlig en skada är inte kan utgå från antalet angrepp under en given tidsperiod. På samma sätt som angrepp på en hund är allvarligare än angrepp på ett får torde det vara stor skillnad mellan angrepp på får och nötboskap. Förbundet är väl medvetet om att djurägare kan ha känslomässiga band till sina tamdjur, men som tidigare angetts ska dessa många gånger slaktas. Därmed är det i de flesta fall i huvudsak en fråga om ekonomisk förlust för djurägaren. Samtidigt är det stor skillnad på skador på nöt jämfört med skador på till exempel får. Ett angrepp på nötboskap där ett djur skadas eller dödas kan många gånger vara allvarligare än ett angrepp med ett större antal dödade får. Det beror på att nötboskap vid angrepp inte sällan sprids över stora områden vilket gör att det kan ta veckor eller till och med månader att samla in dem. Dessutom är de angripna djuren ofta omöjliga att hantera vilket leder till att samtliga måste avlivas eller inte kan tillåtas gå ute på bete. På samma sätt torde angrepp på häst många gånger vara allvarligare än angrepp på andra tamdjur då ägarna torde ha samma känslomässiga band till sin häst som jägaren till sin jakthund. Dessutom kan hästar betinga mycket höga värden.

Svenska Jägareförbundet

Samtidigt kan det i fall där får angrips handla om särskilt värdefulla djur av hotade raser eller röra sig om avelsdjur som betingar stora värden. Även sådant måste enligt förbundet vägas in i fråga om skadans allvar. Förbundet vill samtidigt påminna om att lagstiftningen inte bara är tillämpbar efter att en skada har inträffat, den syftar till att undvika att skador överhuvudtaget inträffar. Därför kan det finnas områden i Sverige med mycket hög tamdjurstäthet, ovanliga raser eller handla om alternativ djurhållning som fäbodbruk där risken för allvarlig skada är så stor att vargar överhuvudtaget inte bör tillåtas att etablera sig. Detta framgår även av riksdagens beslut om *En hållbar rovdjurspolitik, Prop 2012/13:191*. Riksdagen beslutade att *vargens förekomst i län med fäbodbruk, intensiv fårskötsel eller skärgårdar i huvudsak ska begränsas till de områden där den gör minst skada*.

Förbundet menar också att upprepade angrepp på samma djurbesättning motiverar snabbare beslut om skydds jakt än om angreppen skett över ett större område eftersom upprepade angrepp på samma djurbesättning är allvarligare för den enskilde djurägaren.

Förbundets förordar att bedömningen av när skydds jakt kan medges utgår från förhållanden vid varje enskilt skadetillfälle eller område där sådan skada på tamdjur kan förväntas bygger på hur allvarlig skada som uppstått eller kan förväntas. I den bedömningen ska sekundära följdkostnader vägas in. Som en följd av förslaget kommer det i vissa fall, ofta nöt eller häst, att bli fråga om skydds jakt redan efter det första angreppet medan det i andra fall krävs flera angrepp.

- efter ett eller enstaka angrepp på hund?

Hundar är familjemedlemmar där den ekonomisk kompensation för skadad eller dödad hund som samhället erbjuder inte täcker hundens värde men framför allt inte känslomässigt. Angrepp på hundar kan aldrig jämföras med skador på tamdjur som till exempel får. Tamdjursägare har givetvis känslomässiga band till sina tamdjur, men till exempel får är trots allt djur som ska slaktas. Förbundet menar därför att angrepp som leder till att hundar dödas alltid är att betrakta som allvarlig skada som bör möjliggöra skydds jakt redan efter första angreppet. En meriterad jakthund kan betinga ett sexsiffrigt värde. Utöver hundens värde förlorar ägaren möjligheten till jakt då det tar minst två år att införskaffa och träna upp en ny jakthund.

Förbundet menar att det inte finns någon egentlig annan lämplig lösning i fråga om jakt med lös hund. I stora delar av Sverige är löshunds jakt helt nödvändig för att nå avskjutningsmålen i älgförvaltningen. Att jaga med hund i band är inte möjligt, framför allt inte i stora skogsområden med få jägare. Det finns heller inga studier som visar att skyddsvästar fungerar.

De flesta jägare som jagar med lös hund försöker minska risken för angrepp genom att använda hundpejl och därmed minska exponeringstiden, spåra av området om förhållandena så medger och har varningssystem där vargobservationer rapporteras till andra hundägare.

Tyvärr är ingen av dessa åtgärder något som ger tillräckligt skydd mot vargangrepp på lös hund och som skulle kunna ses som annan lämplig lösning. Möjligen kan åtgärderna minska risken något.

Viltskadecenter har tidigare listat de viktigaste faktorerna som påverkar risken för angrepp på hund. Det första är antalet vargar i reviret och revirets storlek. Ju högre vargtäthet, dess större risk. Vidare påverkar även antalet hundtimmar i skogen risken för angrepp. Ju fler hundtimmar desto större risk för angrepp. I linje med Kammarrättens dom i mål nr 1935-22 torde möjligheten att bevilja skydds jakt i områden med hög vargtäthet vara som störst. En sådan ordning överensstämmer även med vargpolitikens övergripande mål om att minska koncentrationerna där stammen är som tätast. Antalet hundtimmar inom vargrevir varierar säkert över landet beroende på vilttäthet, men även om förbundet delar slutsatsen att risken för angrepp ökar ju fler jakthundar som släpps och ju fler timmar de jagar anser vi inte att hundanvändningen i sig är en relevant faktor som kan styra möjligheten till skydds jakt. Detta eftersom risken för den enskilda hunden alltid är lika stor vid varje enskilt jaktillfälle, det är inte kollektivet jakthundar som ska skyddas. Vargtätheten är däremot den faktor som påverkar risken för att den enskilda hunden ska angripas.

Svenska Jägareförbundet

Förbundet föreslår även att 28b § jaktförordningen utökas så att även hund får skyddas på samma sätt som ren inom nationalpark.

Förbundets slutsats är att även enstaka angrepp på hund är att betrakta som en allvarlig skada som motiverar skydds jakt redan efter första angreppet samt att det i dagsläget inte finns andra lämpliga lösningar.

Förbundet föreslår att andra meningen 28 § jaktförordningen får följande lydelse: "Inom nationalparker är sådan jakt endast tillåten för att förhindra angrepp på ren och hund".

- vid oro och otrygghet för varg?

Vargen är ett potent rovdjur som i förhållande till sin storlek och kapacitet är obenägen att angripa människor. Erfarenheter från andra delar av världen visar dock att risken för angrepp på människor ökar om vargarna tillåts bli habituerade. Mot den bakgrunden anser förbundet att det bör bli lättare än det är idag att bevilja skydds jakt på vargar som regelbundet uppehåller sig i eller i direkt anslutning till samlad bebyggelse. I de fall där det konstaterats att vargarnas närvaro i bebyggelse inte beror på att det i närområdet finns lättillgänglig föda som komposter eller åtlar som kan avlägsnas bör skydds jakt medges omgående.

Förbundet föreslår att skydds jakt medges snabbt i de fall där vargar regelbundet uppehåller sig i eller i direkt anslutning till samlad bebyggelse och där det konstaterats att orsaken är lättillgänglig föda som kan avlägsnas.

- Ser ni några möjligheter för ägare eller vårdare av tamdjur att med stöd av 28 § i jaktförordningen i nuvarande lydelse, eller genom ändringar i bestämmelsen, spåra upp och avliva en skadegörande varg i direkt anslutning till ett angrepp på tamdjur eller hund samt om det bör tillåtas fler hjälpmedel för att få till stånd ett snabbt avlivande av en sådan varg?

Även om förslaget i många stycken är vällovligt då en sådan jakt med stöd av en utvecklad 28 § jaktförordningen skulle innebära att den varg som orsakat skadan snabbt blir föremål för skydds jakt ställer sig förbundet tveksamt till om det finns juridiska förutsättningar för en sådan lagstiftning. 28 § Jaktförordningen kan ses som ett förtydligande av brottsbalkens regler om nödvärn i fråga om angrepp från stora rovdjur. Nödåtgärder som vidtas med stöd av brottsbalkens regler anses föreligga när *fara hotar liv, hälsa, egendom eller något annat viktigt av rättsordningen skyddat intresse*. Förbundet ställer sig tveksamt till om 28 § jaktförordningen vars syfte är att undvika en nödsituation kan utvecklas till att även omfatta rätt att spåra upp och avliva en skadegörande varg i direkt anslutning till ett angrepp på tamdjur eller hund och där själva nödsituationen inte längre föreligger. Förbundets bedömning är att sådant rätt att spåra upp och avliva en varg förutsätter myndighetsbeslut om skydds jakt. EU rätten ställer krav på att undantag från det strikta skyddet ska föregås av en prövning av bland annat annan lämplig lösning och om dödandet av en djurindivid har negativ påverkan på populationens bevarandestatus. Rätten att döda en skadegörande individ i en nödsituation och i direkt anslutning till angreppet har inte föranlett åtgärder från EU kommissionen. Att utvidga denna rätt enligt förslaget till att även omfatta förföljande riskerar att äventyra 28 § jaktförordningen i sin helhet då sådan förändring med stor sannolikhet skulle föranleda att EU kommissionen tar upp 28 § jaktförordningens lydelse i sin helhet till prövning. Om Naturvårdsverket ändå finner att det finns juridiska förutsättningar för en justering av 28 § Jaktförordningen enligt förslaget motsätter sig inte förbundet en sådan ändring

Förbundet anser att det i lagstiftningen bör tydliggöras att hjälpmedel som ljusförstärkande, drönare eller

Svenska Jägareförbundet

termiska sikten får användas i fall där myndigheterna beviljat skydds jakt och att sådan jakt får bedrivas hela dygnet.

Förbundet ställer sig tveksamt till om det finns juridiska förutsättningar för att utöka 28 § JF i linje med det som föreslagits.

Förbundet tillstyrker att vissa hjälpmedel tillåts vid av myndigheten beviljad skydds jakt.

• Hur kan skydds jakt samordnas med andra förebyggande åtgärder på ett sätt som bidrar till att uppnå de rovdjurspolitiska målen?

Förbundet finner att frågeställningen är något oklar. Skydds jakt ska föregås av en prövning av annan lämplig lösning och att jakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Jakten måste dessutom vara lämplig med hänsyn till stammarnas storlek och sammansättning samt ske selektivt och under strängt kontrollerade förhållanden. Det betyder att skydds jakt rent formellt inte kan medges utan sådan prövning. I vissa fall finns det förebyggande åtgärder med god effekt som kan vidtas i stället för skydds jakt, medan det i andra fall inte finns tillräckligt effektiva skyddsåtgärder att vidta. Hur skydds jakt skulle kunna samordnas med förebyggande åtgärder är oklart. Däremot är förbundets bedömning att en utökad skydds jakt i enlighet med det som föreslagits ovan skulle bidra till att nå rovdjurspolitikens mål. En sådan utökad skydds jakt skulle leda till att de mest skadegörande vargindividerna skulle bli föremål för jakt. Antalet fällda vargar vid skydds jakt skulle sannolikt öka, vilket i sin tur innebär att utrymmet för licensjakt kommer att minska. Men eftersom beskattningsmodellerna som forskarna tar fram redovisar det totala möjliga uttaget ur stammen, licens- och skydds jakt, kommer det inte att få negativa konsekvenser för vargens bevarandestatus.

För Svenska Jägareförbundet

Mikael Samuelsson
Ledamot förbundsstyrelsen

Gunnar Glöersen
Jaktvårdskonsulent